

Het leven van de Houtsnip

door Bohuslav Hanus

De Houtsnip (*Scolopax rusticola*), die zich min of meer op het droge thuisvoelt, vooral in bossen met open plekken en paden, is een van die waadvogels die zich hebben 'losgemaakt' van de vochtige biotopen die wij met deze vogelgroep associëren.

In ons land is de Houtsnip een vrij zeldzame broedvogel, die wij hoofdzakelijk tijdens de trek door ons land (in het voor- en najaar) kunnen observeren. Ik veronderstel daarom, dat deze sierlijke vogel bij velen van ons betrekkelijk onbekend zal zijn.

De Houtsnip is een vrij forse vogel, ongeveer 30 cm lang, met een lange spitse snavel, die circa één derde van de totale lichaamslengte inneemt. Het verenkleed van de Houtsnip getuigt van de meest fantastische camouflagekunst die Moeder Natuur haar schepselen schenken kan. Een broedende Houtsnip is praktisch onzichtbaar op het nest, dat samengesteld is uit dode bladeren, die in een klein kuiltje op de grond liggen. En hoe zou het ook anders kunnen: haar verenkleed heeft precies dezelfde kleur als de bladeren, waarbij alleen de donkere dwarsstrepen op het kopje en aan de onderkant enig contrast vertonen met de standaard-kleur.

Bij ons komen betrekkelijk weinig vogels voor, die zo een interessante leefwijze hebben als de Houtsnip. De balts bijvoorbeeld is al iets betoverends. Bij het aanbreken van de morgen in het voorjaar en de vroege zomer, soms ook bij de avondschemering, dolen de houtsnipmannetjes langzaam rond boven de boomtoppen in hun onregelmatige vlucht, die bedoeld is als afbakening van het territorium.

Tijdens deze baltsvlucht, die een regelmatige golvende lijn vertoont, laat het mannetje twee zeer kontrasterende geluiden horen, te weten een nogal ongewoon gekwaak, iets gelijkend op dat van een kikker (een diep: 'koeak-koeak-koeak', dat vele malen herhaald wordt) en dan een bijzonder hoog fluitend toontje ('tjoeiéié') dat slechts een paar maal systema-

tisch wordt herhaald na het uitroepen van de bastonen.

Na de paring, die stilzwijgend verloopt, worden in de periode van maart tot juni meestal vier eieren in het gecamoufleerde nestje gelegd, waarna zij ongeveer 20 tot 24 dagen worden bebroed. Dit gebeurt uitsluitend door de toekomstige moeder.

Het mannetje zorgt in die periode zeer toegewijd voor het vrouwtje, dat hij niet alleen praktisch constant van voedsel voorziet, maar tevens van tijd tot tijd verzorgt: haar verenkleed op nek- en ruggedeelte wordt doorgekamd en tevens worden de staartveren in orde-lijke positie gebracht.

Nadat de jongen uitgekomen zijn, worden zij door beide ouders verzorgd, doch zij verlaten het nest reeds na enkele uren. Daarna gaan zij met assistentie van hun moeder 'op jacht'. Met hun kleine, zachte, maar messcherpe snaveltjes zoeken zij naar onbehaarde larven, weke insecten en regenwormpjes. Later wordt hun menu uitgebreid met diverse zachte kevers, slakken en vaak zelfs graan en zaadjes.

Zodra de moeder-houtsnip in de gaten heeft dat zij en haar nakomelingen door een 'vreemd' (en dus mogelijk vijandelijk) oog opgemerkt worden, zorgt zij onmiddellijk dat haar jongen zo spoedig mogelijk naar een andere, veilige plaats getransporteerd worden. Een dergelijke 'afvoer' van de jongen kan binnen enkele minuten gerealiseerd zijn.

Vaak wordt ook de houtsnipman te hulp geroepen, waarna nu eens het mannetje en dan weer het vrouwtje één of zelfs twee jongen tussen hun poten vastklemmen en dit levende vrachtje overbrengen naar de uitgezochte plaats, die vaak enkele honderden meters van de plaats waar het gevaar dreigde is gelegen.

Tot nog toe meenden biologen, dat de Houtsnip haar jongen met de 'luchtbrug' naar een willekeurige plaats transporteert, als die nieuwe plaats maar garandeert dat het gevaar hier niet meer aanwezig is. Maar dit is volstrekt onjuist.

Het houtsnippenkuiken is tussen de grassprietjes voor het vijandelijk oog praktisch onzichtbaar. Zelfs roofvogels met

hun uiterst scherpe ogen kunnen een houtsnippenkuiken niet tussen de dorre bladeren ontdekken.

Tijdens onze observaties in Polen konden wij vaststellen, dat het mannetje in de periode dat zijn vrouwelijke partner haar nestje bouwde, met de bouw van een ander nest bezig was.

We stonden destijds werkelijk voor een raadsel. Pas enige tijd later ontdekten wij waarvoor dit 'duplikaat-nestje' diende. Een kollega van mij nam de moeite en benaderde eens met opzet (onvoorzichtig) het houtsnippenest, waarin de toekomstige moeder haar eieren bebroedde. Het angstige vrouwtje bleef stil-tjes zitten, tot op het laatste ogenblik, hopen-d dat het voor de 'indringer' onopgemerkt zou blijven.

Toen echter mijn vriend zich reeds op ander-halve meter van het nestje bevond, vloog de verschrikte moeder van het nest weg en verdween tussen de versgroene toppen van de berkenbomen. We verborgen ons opnieuw in onze gecamoufleerde verblijfplaats en wachtten af. Na ongeveer acht minuten gewacht te hebben, zagen wij het houtsnipvrouwtje terugkeren naar het nest. Onmiddellijk na haar komst kwam ook haar echtgenoot aanvliegen, die in kleine ellipsen wild om het nest rond-vloog.

Het vrouwtje zat nog geen minuut op het nest, of het vloog weer op en verdween opnieuw in de groene verte. Het mannetje bleef steeds rondcirkelen rondom het nestje, nu echter iets lager (ongeveer twee meter boven de grond) en beschreef iets kleinere cirkels.

Het duurde niet lang of wij zagen opnieuw de moeder-houtsnip terugkeren. Ze naderde haar mannetje en beschreef nu tezamen met haar partner cirkels. Plotseling dook het mannetje het nest in, en bleef daar meer dan een minuut lang zitten. Ik behoef u natuurlijk niet te overtuigen van het feit, geachte lezer, dat wij allemaal hoogst verbaasd waren . . .

Ineens vloog het mannetje van het nest af en verdween in dezelfde richting als zijn metge-zellin daarvóór, terwijl zijn echtgenote haar ellipsen boven het nestje bleef beschrijven.

Na enkele minuten keerde het mannetje terug, wisselde zijn rol met die van zijn vrouwtje, dat op háár beurt het nest in dook, terwijl hij rond-cirkelde boven het nest. Datzelfde gebeurde nogmaals, alleen de rollen werden opnieuw verwisseld. Tenslotte verdwenen de vogels beide achter de groene muur en keerden niet meer terug.

Hier, in Noord-Oost-Polen hebben wij onze gevederde vrienden gedurende enkele maanden geobserveerd. De

observaties werden bemoeilijkt door de schuwheid van de Houtsnippen en het nogal ruige terrein.

Verbaasd gingen wij na enkele minuten gewacht te hebben, het nestje controleren en waarachtig – de eieren waren verdwenen . . . Ja, die zachte, kleine bruin-gestippelde eitjes waren weg!

Gezien het feit, dat wij in 'ons' bos maar één paar houtsnippen hadden, waren we verrast te horen, dat een mannetje-houtsnip een ander nest aan het bouwen was achter een klein riviertje in het noordelijke deel van het bosje. Zouden wij die gaan bezoeken?

Goed . . . Op ongeveer 50 meter afstand, in onze camouflagekleding gestoken en met de verrekijkers aan de ogen, observeerden wij het 'duplicaatnest', het werk van het mannetje, en werkelijk: daar zagen wij 'ons' vrouwtje, rustig op het nest zittend, broedend op haar vier eieren, de eieren, die zij in een tijdsbestek van minder dan een half uur zo'n 600 meter verder getransporteerd had, tezamen met haar echtgenoot.

Hoe de Houtsnip de gladde en relatief grote eieren tussen haar pootjes wist te houden tijdens de vlucht, kwamen wij dit jaar niet te weten. Wel hebben wij ontdekt, dat de Houtsnip dus niet alleen haar jongen, doch tevens eieren kan overvliegen naar een veiliger gebied, als er

gevaar dreigt op de oorspronkelijke broedplaats.

Het houtsnippenest is geen erg veilige plaats voor eieren of jongen. Het is bijna altijd op de grond geplaatst en dus voor een vijandelijke indringer altijd gemakkelijk bereikbaar. Een roofdiertje zoals b.v. de wezel, heeft tijd nodig om jongen of zelfs de eieren te kunnen bemachtigen, indien de moederhoutsnip aanwezig is. Dus zoekt de vijand eerst de meest ideale aanvalspositie uit voordat hij tot de aanval overgaat.

Het kan dan erg teleurstellend zijn, als hij bij zijn aanval ontdekt, dat binnen die enkele minuten die hij nodig had om zijn aanval voor te bereiden de eieren of zelfs jongen van het nest verdwenen zijn langs een weg die hij niet bewandelen kan: de luchtbrug . . .

Dat een van de vogels altijd blijft rondcirkelen rondom het nest, tijdens de realisatie van het 'luchttransport' van de eieren of jongen, heeft ook een 'goed doordacht' effect. De rondcirkelende vogel kan namelijk – indien het gevaar opnieuw actueel wordt – de aanvaller vanuit de beste positie aanvallen, namelijk vanuit de lucht en met constante (aangehouden) vliegsnelheid . . .

Erg spijtig is, dat Moeder Natuur er te weinig aan gedacht heeft, wie de grootste vijand van de natuur zal zijn: de mens. Er worden jaarlijks tientallen duizenden van deze sympathieke vogels in verschillende landen van Europa afgeschoten. De houtsnipsnavels op de jagershoeden zijn een zeer gezocht jachttrofee. Een drager van zo'n trofee wordt door zijn collega's gezien als een ervaren jager resp. 'een schutter met het heldere oog' of 'een bliksem-snelle scherpsschutter' . . .

Naar men zegt is het vlees van de Houtsnip zeer smakelijk - er wordt zelfs door menigeen beweerd, dat het net zo smaakt als het vlees van een jonge kalkoen! Maar waarom eten de mensen dan niet liever jonge kalkoenen, als zij per sé iets 'kalkoenachtigs' willen eten en laten zij de Houtsnippen niet met rust?

In de U.S.A. bijvoorbeeld zijn er farms waar miljoenen jonge kalkoenen worden gekweekt, terwijl wij hier in Europa maar enkele honderdtallen jonge Houtsnippen bezitten - en dan te bedenken dat men zo'n 10-15 Houtsnippen nodig heeft om op hetzelfde gewicht aan vlees te komen als van een jonge, goed doorgevoede kalkoen.

Om enkele trieste cijfers te noemen: in Finland worden jaarlijks gemiddeld ca. 1500 Houtsnippen afgeschoten, in Noorwegen 2300 exempla-

remplaren, in Frankrijk 6600, in Oostenrijk 4200, en noem maar op!

En dat zijn dan 'alleen maar' officiële cijfers. Hoeveel Houtsnippen worden door de meedogenloze jagers niet zonder aanmelding afgeschoten? Hoeveel Houtsnippen verliezen hun leven niet door de werking van de chemische bestrijdingsmiddelen, chemische bemestingsmiddelen, en milieuverontreiniging in het algemeen?

In München, (West Duitsland) kunt u - als u wilt - in een van de meest luxueuze hotels een 'koninklijke maaltijd' bestellen. Het kost u 'maar' D.M. 165,- en u zult beslist van deze lekkernij smullen:

Op uw bord van Weens porselein ziet u 42 houtsnip-tongetjes liggen en op de rand van het bord nog eens vier kleine stukjes vlees extra, de houtsnipwangetjes. Enkele jonge aardappeltjes rijkelijk begoten met gesmolten roomboter, stukje peterselie, mierikswortel met zure room en schijfje citroen completeren deze 'verrukkelijke' maaltijd . . .

Eet smakelijk, M E N S !

adres van de schrijver:

houtsnippenstand), in West-Duitsland 4800

Tekening uit WM 94, pag. 35

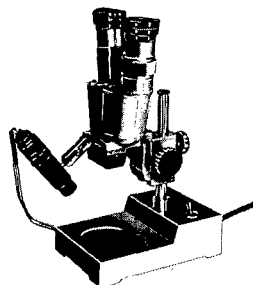
microscopen, stereomicroscopen en microtomen.

EUROMEX microscopen zijn van zeer hoge kwaliteit en relatief zeer laag in prijs. Levenslange garantie.

Op verzoek zenden wij U gaarne onze catalogus met 35 verschillende microscopen.

EUROMEX

J. Israëlslaan 6, ARNHEM
Postbus 736 - tel. 085 - 421251

Stereomicroscop STO
vergrotingsbereik 5X - 140X